

খাদ্য ৰূপে হাতীপোকৰ ব্যৱহাৰ

ড° বাদল ভট্টাচাৰ্য
সুধাংশু ভাগৱতী
ড° খনি পাঠক

স্নিগ্ধা ভট্টাচাৰ্য
ড° হিমাংশু মিশ্ৰ
পাৰ্থপ্ৰতিম জ্ঞানোদয় দাস

সৰ্বভাৰতীয় আঁচনি-ভূমিজ সন্ধিপদী অপপ্ৰাণী
পতংগতত্ত্ব বিভাগ
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট-৭৮৫০১৩

অসমত হাতীপোকৰ প্ৰায় ৪৩ টা মান প্ৰজাতি আছে। বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ ভিতৰত 'লেপিডিঅ'টা মেনচুটা' (*Lepidiota mansueta*) নামৰ হাতীপোকবিধ অসমৰ মাজুলী আৰু দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলবোৰত প্ৰচুৰ পৰিমাণে পোৱা যায়। এই প্ৰজাতিবিধ পতংগ জাতৰ কলিঅ'পেট্ৰা (Coleoptera) বৰ্গত অন্তৰ্ভুক্ত। পলুবোৰ দেখাত ইংৰাজী 'C' আখৰটোৰ দৰে। এই প্ৰজাতিৰ পলুবোৰে বিভিন্ন শস্যত বিস্তৰ ক্ষতি সাধন কৰে যদিও ইহঁতৰ পূৰ্ণাংগ অৱস্থাবোৰে শস্যত প্ৰত্যক্ষভাৱে ক্ষতিসাধন কৰে।

পূৰ্ণাংগ অৱস্থাবোৰ বাৰিষাৰ প্ৰথমজাক বৰষুণ মাটিত পৰাৰ পাছতে (সাধাৰণতে এপ্ৰিল মাহত) সন্ধিয়া ৬ মান বজাত মাটিৰ পৰা জাকে জাকে ওলাই আহি বিভিন্ন গছ-গছনিত থিতাপি লয় আৰু ৮ মান বজাত পুনৰ মাটিৰ তললৈ সোমাই যায়। এই সময়ছোৱাৰ ভিতৰত ইহঁতবোৰক পোহৰ ফন্দ বা স্কাউটিং পদ্ধতিৰে বৃহৎ পৰিমাণে সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। পূৰ্ণাংগ অৱস্থাবোৰ মজলীয়া আকাৰৰ (৩-৪ ছেঃমিঃ) আৰু মাত্ৰ ২-৩ সপ্তাহমানহে জীয়াই থাকে। এই পূৰ্ণাংগ অৱস্থাবোৰ মানুহ আৰু জীৱ-জন্তুৰ খাদ্য হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি বুলি গৱেষণাৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত কৰা হৈছে।

লেপিডিঅ'টা মেনচুটাৰ (পূৰ্ণাংগ অৱস্থা) পৰিপুষ্টি গুণাগুণ (%) :

শৰ্কৰা	স্নেহ	প্ৰ'টিন	আঁহ	শক্তি (কিঃকেলৰি/১০০ গ্ৰাম)
১০.৯৩	৪.১০	৭৬.৮৩	৫.১৬	৩৭৯.২৯

ইয়াৰ উপৰিও ৭ বিধ খনিজ পদাৰ্থ (চ'ডিয়াম, পটাছিয়াম, কেলচিয়াম, আইৰণ, ক'পাৰ, জিংক আৰু মেংগানিজ) পোৱা গৈছে।

লেপিডিঅ'টা মেনচুটাত ৮ টা বিভিন্ন আৱশ্যকীয় এমিন' এছিড (Essential Amino Acid) ৰ উপস্থিতিও গম পোৱা গৈছে।

আৱশ্যকীয় এমিন' এচিড সমূহ :

- ১) হিষ্টিডিন (০.৪৭ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ২) থ্ৰিয়'নিন (২.২২ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৩) ভেলিন (৪.৪৫ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৪) মিথিঅ'নিন (০.৯৩ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৫) আইচ'লিউচিন (৪.০০ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৬) লিউচিন (৫.৯৭ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৭) ফিনাইল এলানিন (২.৮৯ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)
- ৮) লাইচিন (২.২২ গ্ৰাম/১০০ গ্ৰাম)

ফেটি এচিড :

চাৰি বিধ ফেটি এচিড যেনে লিন'লিক এচিড, লিউৰিক এচিড, পালমিটিক এচিড, আৰু ষ্টিয়াৰিক এচিড পোৱা গৈছে।

তদুপৰি স্বাস্থ্যৰ বাবে আৱশ্যকীয় বিভিন্ন ভিটামিন যেনে ফ'লিক এচিড, এচকৰ্বিক এচিড, ৰাইব'ফ্লেভিন, নিক'টিনিক এচিড, থায়ামিন হাইড্ৰ'ক্ল'ৰাইড, পাইৰ'ড'ক্‌চেল ফচ্‌ফেট, পাইৰ'ড'ক্‌চিটন হাইড্ৰ'ক্ল'ৰাইট পোৱা গৈছে।

আন এটা উল্লেখনীয় বিষয় হ'ল এই পতংগবিধত মানুহৰ শৰীৰৰ বাবে অতি উপযোগী 'এণ্টি অক্সিডেণ্ট' (প্ৰায় ২২.৬০ ডি.পি.পি. এইচ.) পোৱা যায়। অতি কম পৰিমাণে 'টেনিন' (প্ৰায় ৩ মিঃগ্ৰাঃ/গ্ৰাম) থাকে যদিও এই পৰিমাণ মানুহৰ স্বাস্থ্যৰ বাবে অলপো হানিকাৰক নহয়। খাদ্য ৰূপে লেপিডিঅ'টা মেনচুটা বিটিল কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব?

১) প্ৰথমতে পথাৰৰ পৰা পূৰ্ণাংগ অৱস্থাবোৰ পোহৰ ফান্দ বা স্কাউটিঙৰে সংগ্ৰহ কৰিব। সাধাৰণতে সতেজকৈ সংগ্ৰহিত কৰা পতংগবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব।

২) সংগ্ৰহিত পতংগসমূহ বিশুদ্ধ পানীৰে ধুই লোৱাটো নিতান্তই প্ৰয়োজন।

৩) পতংগবোৰৰ মূৰ, পাখি, ঠেং কাটি পেলাই দিব।

৪) ইয়াৰ পিছত পতংগবোৰ পানীত নিমখ (১ চামুচ/লিটাৰ) দি ১০-১৫ মিনিট মান উতলাই লোৱাৰ পিছত তলত দিয়া ৰন্ধন প্ৰণালীৰ মতে ভাজিব।

প্ৰকৰণ প্ৰণালী :

১)	সিজাই লোৱা বিটিল	: ১৫০-২০০ টা
২)	কাবুলি চানা	: ১ কেজি
৩)	পিঁয়াজ (কটা বা পিচা)	: ২৫০ গ্ৰাম
৪)	বিলাহী	: ২৫০ গ্ৰাম
৫)	মিঠা তেল	: ৫০-৮০ গ্ৰাম
৬)	শুকান জলকীয়া	: ২-৩ টা
৭)	তেজপাত	: ২ - ৩ টা
৮)	নহৰু	: ৫-৭ ফোটা
৯)	আদা	: ২-৫ গ্ৰাম
১০)	জিৰা গুৰি	: ১/২ চামুচ
১১)	ধনিয়া গুৰি	: ১/২ চামুচ
১২)	হালধী	: ১ চামুচ
১৩)	নিমখ	: সোৱাদ অনুসৰি
১৪)	চানা মচলা	: ইচ্ছা অনুসৰি

কেৰাহী গৰম হোৱাৰ পাছত তাত মিঠাতেল (৩০-৫০ মিঃ লিঃ) দিব। তেল গৰম হোৱাৰ পাছত তাত তেজপাত, শুকান জলকীয়া আৰু পিঁয়াজ ক্ৰমান্বয়ে দি অলপ সময় ভাজিব। পিঁয়াজ অলপ ৰঙচুৱা হ'লে, তাত নহৰু আৰু আদাৰ মিশ্ৰণ দিব। এতিয়া সোৱাদ অনুসৰি নিমখ আৰু হালধি দি ভালকৈ মিহলাই দিব। তাৰ

পাছত জিৰাগুৰি, ধনিয়া গুৰি আৰু মচলা দিব। এতিয়া কাটি থোৱা বিলাহীখিনি দি ক্ষণেক সময় ভজাৰ পিছত তাত সিজাই লোৱা কাবুলি চানাখিনি দিব। মিশ্ৰণটো অলপ সময় ভজাৰ পিছত সিজাই লোৱা বিটিলবোৰ দি ভালকৈ ভাজি ল'ব। এনেদৰে প্ৰায় ৫-১০ মিনিটমান ভালকৈ ভজাৰ পিছত এই খাদ্যবিধ পৰিবেশনৰ বাবে সাজু হয়। নমোৱাৰ সময়ত মিহিকৈ কটা ধনিয়া পাত ছটিয়াই গৰমে গৰমে এই পুষ্টিকৰ আহাৰৰ সোৱাদ লওক।

'লেপিডিঅ'তা মেনচুটা' বিটিলবোৰ ওপৰত দিয়া প্ৰণালিত নাৰাফ্ৰি নিজৰ সুবিধা আৰু সোৱাদ অনুসৰি ভাজিও (Roast) খাব পাৰি।

জীৱ-জন্তুৰ খাদ্য হিচাপে বিটিলবোৰৰ ব্যৱহাৰ :

প্ৰথমে এই বিটিলবোৰৰ মূৰ, ঠেং, পাখি আদি গুচাই ইহঁতবোৰক জীৱ-জন্তুৰ খাদ্য হিচাপে বা দানাত মিহলাই দিব পাৰি।

ভাৰতীয় কৃষি অনুসন্ধান পৰিষদৰ 'টি.এছ.পি.' অনুদানেৰে মুদ্ৰিত আৰু
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ, গৱেষণা সঞ্চালকালয়ৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত
বুলেটিন নং -এ এ ইউ/ডি আৰ/১৭(বি এল)/২০১/২০১৮-১৯